

"כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׁדֶה" (שופטים כ', יט')

ואמרו חז"ל מה עץ כל זמן שאין חופרין תחתיו ולא משקיעים בו אינו עושה פירות טובים ואם יעשה פירות הרי פירותיו מקולקלים ואינם ראויים לאכילה, כך כאשר האדם לא עובד על מידותיו ולא עוסק בתורה ובמצוות אז ודאי שלא יבוא לכלל עשיית פרי וילך וידרדר מדחי אל דחי, ועל זה רמזו כי האדם עץ השדה, שבאותה בחינה הוא נידון במעשיו ובמפעליו (וידבר יוסף).

ועוד פירוש לפסוק ששמעתי מפי תלמיד חכם: העץ כדי לגדול ולהוציא פירות צריך מים. ולא חשוב איזה מים אתה משקה אותו. העץ אינו צריך מי עדן או מים מסוננים ואפילו לא מים מהברז אפשר להשקות את העץ במים מלוכלכלים עם חולות והוא צומח ומוציא פירות מתוקים. כלומר אתה משקה אותו במים מלוכלכים (בזבל) והוא לא מחזיר לך "זבל" אלא מחזיר לך פירות מתוקים. התורה מצפה שכך ניתנהג "כי האדם עץ השדה" גם אם משהו פגע בך, חירף וגידף אותך וזרק עליך זבל אתה צריך לכבוש את היצר ולתת לו פירות מתוקים ולפזר אוריה נוחה ונעימה לעודד ולחייך תמיד לזולת, ולהבין שאין אדם עובר עברה אלא בגלל שניכנס בו רוח שטות ומסתבר שמי שחוטא זה מין סוג של חולה נפש מעודן וצריך לרחם עליו ולא להפגע ולנסות להחזירו למוטב בדרכי נועם.

כי אין הקב"ה חפץ במות הרשע אלא שישב בדרכו ויחיה. הרמב"ם דיבר על זה בספרו היד החזקה בהלכות תלמוד תורה נאמר: שאדם צריך להיות תמיד מהנעלבים ולא מן העולבים.

מיתת האדם, אינה חידלון סופי. אלא רק תהליך של מיחזור אלוקי, כדי לשוב לחיים חדשים – אך הפעם יותר יפים – מהחיים של עכשיו.

ואם אתה אחי האהוב, תרצה לראות תחיית המתים עין בעין. התבונן נא בתולעת המשי, היא חיה כמה שבועות ומתנועעת ואוכלת, אחר כך אוחזנה השבץ. אורגת היא סביב עצמה פקעת חוטים, ומתקשה בתוכה, ונהפכת לגולם, וביתה זהו קברה. שם היא מונחת כמתה במשך חמישה או שישה שבועות אם תפתח פקעת כזו של גולם בתוך זמן זה, תמצא בה דבר מושחת, הנראה כמעופש ואפילו מסריח.

אולם לאחר כלות זמן התהוותה בתוך הפקעת, במקום להתפורר ולהיכחד, לפתע מנקרת הבריאה הזאת את הקליפה, ויוצאת לאור עולם בדמות בריה חדשה, שכנפיה מבריקות ויפות, ופרפר עליז ושמח יעופף לו הנה והנה. וכמו סוף התולעת המקבלת צורה חדשה, ומבריקה בכנפיה ומעופפת לה לחיים חדשים, כן הוא סוף האדם. מכין הוא את עצמו לחיים חדשים בקברו, משם אם יזכה – יגאלנו ה' גאולת עולם, ויצא ויעופף לו לחיים חדשים המתקונים לו עדי עד, כאשר אמר הנביא (יחזקאל ל"ז י"ג): "כי אני ה', בפתחי את קברותיכם".

ישראל לסגולתו

סגלה לעצבות

זֶה אֲשֶׁר מִטְבְּעוֹ לְהִיּוֹת עֵצָב, וְקִשָּׁה עָלָיו הַשְּׂמֵחָה זֶהוּ מִפְּנֵי שֶׁהָאָדָם הֵלֵא מִרְכָּב מַד' יְסוּדוֹת אֲשֶׁר רֹחַ מַיִם עִפָּר, וּמִיִּסוּד הָעֵפָר נִמְשָׁךְ עֲצָלוּת וְעֵצָבוּת, כְּמִבְאֵר בְּסִפְר "שְׁעָרֵי קִדְשָׁה" לְמוֹהַרְחַ"ו זְצוּק"ל, אִם כֵּן זֶה הַסּוּבֵל מֵעֵצָבוּת הָרִי שְׂגוּבֵר אֲצִלוֹ יְסוּד הָעֵפָר בְּיוֹתֵר וּמִפִּילוֹ לְעֵצָבוּת וְעֲצָלוּת, וְהַעֲצָה הַנִּפְלְאָה לְכַךְ הִיא עֵסֶק הַתּוֹרָה, וְכַנְאָמֵר (תְּהִלִּים יט, ט): פְּקוּדֵי ה' יִשְׂרָאֵל מְשֻׁמְחֵי לֵב, שֶׁכֵּן הַתּוֹרָה הִיא אֲשֶׁר מִצַּד אֲחָד, הֵלֵא כִּהַ דְּבָרֵי כָּאֵשׁ נֶאֱסֶה-ה' (ירמיה כג, כט), וְהִנֵּה מְעוֹרֵר הוּא בְּקִרְבּוֹ אֵת יְסוּד הָאֵשׁ בְּמוֹבֵן הַחַיּוּבֵי שֶׁהוּא צַד הַזְּרִיזוֹת הַבָּא מִהַתְּבַעֲרָה וְגוֹבֵר בְּכַךְ עַל הָעֲצָלוּת שֶׁבּוֹ הַבָּא מִיִּסוּד הָעֵפָר, וְכֵן הַתּוֹרָה מִצַּד אֲחָד קְרוּיָה מַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נה, א) הוּי כַל-צִמָּא לְכוּ לַמַּיִם, וּבְזֶה מְעוֹרֵר הוּא בְּקִרְבּוֹ אֵת יְסוּד הַמַּיִם, שֶׁבְּשִׁלְיֵי הוּא הַתְּעַנּוּגוֹת וְאֲהָבוֹת, וּמַעֲתָה יִתְעוֹרֵר אֲצִלוֹ בְּכַח הַתּוֹרָה יְסוּד הַמַּיִם בְּמוֹבֵן הַחַיּוּבֵי וְהִנֵּנוּ הַתְּעַנּוּג וְהַשְּׂמֵחָה בְּקִדְשָׁה וְיִסִּיר מִמֶּנּוּ הָעֵצָב שֶׁבָּא מִיִּסוּד הָעֵפָר.

יעוד עצה לעצבות לשמור שירי קדש המשמחים, שכן כח חזק יש לשיריה להסיר עצב מהלב.

יעוד עצה טובה לעצבות לזים פעלות שיהיו ספוק, וכגון לארגן קבוצת תהלים, שעור תורה, לסייע בארגוני חסד בהתנדבות וכיוצא. לבקר חולים ולשמחם - שיש בזה גם זכות של מדה כנגד מדה. לענות אמנים בכונה. וכיוצא בפעלות שיהיו ספוק רב, ואז יחוש האדם שיש לו דבר ערך בעולמו ואיננו בטלן, ובכך תחדר השמחה ללבו.

יודע אני מכמה שסבלו מבעית העצבות, ויצאו מכך למצב של שמחה יותר מהרגיל בכך שלקחו על עצמם פעלות כנזכר שבכך יצרו אצל עצמם ספוק רב.

אמת

מזו. מי ששומר את עצמו משחוק של התול, בידוע שהוא איש אמת.

דיבור בשפה זרה

כשרוצים בני הבית לדבר ביניהם בשפה זרה, אין להם לעשות כן בפני האורחים. וכמו כן, לא ידברו לידם בלחישה וברמיזה, מפני שהאורחים עלולים לחשוב שמדברים עליהם, ויכולים להיפגע מכך.

וכשאין ברירה וחייב לדבר בשפה זרה, כגון שאמו או אביו מדברים איתו בשפה שלהם, יענה להם באותה שפה, ולאחר מכן יסביר לאורחים על מה היתה השיחה, כדי שירגישו בנח.

וכתב שכמה פעמים שמע וראה שדברו בני הבית על איזה ענין, ולא נגע ולא פגע לאורח כלל, והאורח טעה בדמיונו שדברו עליו, ונצטער הרבה מאוד וזלגו עיניו דמעות בקול מר, ולכן צריך דעת ותבונה שלא יהיו מדברים בפני האורח דבר דמשתמע לתרי אנפי, ולהיות כל דבריהם בשכיל הקודש. (כף החיים פלאגי סימן ה אות יד), וכן האיר לנכון מהר"ר חיים רבי שליט"א בספר ואין למו מכשול חלק ג (עמוד קלב).

משהו לנשמה

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל

ריב נפל בין פריץ העירה לבין היהודי שחכר (שכר) את משקו ואת פנדקו. כעס הפריץ על היהודי והודיע לו שמהיום והלאה בטלה החכירה מכל וכל !

נדהם היהודי: בלא השדות והפנדק החכורים - נותר הוא ללא מקור פרנסה! עצוב ומדכא, כאדם שעולמו חרב עליו, בא האיש האמלל אל הרבי מלובביץ, בעל ה"צמח צדק", וסח באזניו את הצרה שפקדה אותו. הרבי האזין לדברי היהודי, ולבסוף נתן לו אגרת עבור יהודי אחר, בשם ר' משה, המתגורר בעיירתו. "מכתב זה יעזר לך", עודדו הרבי, והיהודי יצא מחדרו רגוע.

בהיותו ברחוב הביט אל מעטפת המכתב - ונפלו פניו: על המעטפה נכתב "לכבוד ר' משה ראטנר". היתכן? התפלא היהודי האומלל, היתכן שה"צמח צדק" טעה והחליף משה במשה?

כי זאת לדעת: שני יהודים הנושאים את השם משה התגוררו בעירה. אחד מהם, המכונה "משה הקטן" (על שום קומתו הנמוכה), היה אדם עשיר, ויחסיו עם פריצי האזור - מצוינים היו. ואילו משה השני, שהכל כינוהו "משה הגדול" (על שום קומתו הגבוהה), היה אמנם אדם מכובד, אך בצרכי הצבור לא עסק. שם משפחתו של "משה הגדול" היה ראטנר. התפלא היהודי: מדוע ולמה פונה ה"צמח צדק" למשה הגדול שישתדל בעדי, כלום אין כאן טעות? נבוך ואבד עצות עמד בפתח ביתו של הרבי. להכנס ולשאל את הרבי על הענין - לא ההין. ללכת אל משה הגדול גם כן לא רצה. לבסוף החליט להמליך בבני ביתו של הרבי ולנהוג בעצתם.

הוא פנה אל אחד מבניו של ה"צמח צדק" וספר לו על לבטיו. "אבי אינו טועה", השיב הבן. "סע לעירך ועשה כפי שאמר לך לעשות".

כשהגיע היהודי לעיירתו פנה אל משה ראטנר, הוא "משה הגדול", והגיש לו את מכתבו של הרבי. הלה התפלא למראה איגרתו של הרבי הממוענת אליו. אך את מצות הרבי החליט לקיים. בלי הרהור ופקפוק. "עלה ושב בחדרון הקטן שבעליית הגג", אמר ליהודי שבא אל ביתו "אמור שם תהלים, נמתין לישועה שתבוא, ואולי תבוא היא באמצעותי".

עלה החוכר לחדרון, ובעיניים נוטפות דמעות קרא פרקי תהלים. יומים תמימים ישב שם, והישועה עדין לא באה. ביום השלישי נקלעה כרכרה הדורה רתומה לסוסים אבירים לקרבת ביתו של ר' משה הגבוה - שקעה שם בבוץ סמיך ואחד מציריה - נשבר. יום חרף גשום וטחוב היה אותו יום ובתוך הכרכרה השבורה ישבו הפריץ ובתו הצעירה ורעדו מקור. שעות ארכות ישבו כך, ואיש לא בא לעזרם.

היום רד ומבעד לחרכי הכרכרה הבחין הפריץ באור חלוש, הבוקע מעליית גג הסמוכה. בלית ברירה עזב הפריץ את הכרכרה ופנה אל עליית הגג לבקש עזרה. הוא הקיש על דלת העץ, הרעועה, והחוכר - שזה שלשה ימים אומר הוא תהלים בעליית הגג - נגש אל הדלת ופתחה לרוחה.

ממצמץ החוכר בעיניו בהפתעה. את מי רואה הוא אם לא את הפריץ, אותו אדם רע מעללים שנישל אותו מפרנסתו! ואולם, הפריץ לא הכירו ושטח בפניו את הבקשה: "עזרו לי, כרכרתי נשברה ואיננו יכולים להחלץ מן הבוץ". פנה החוכר להעיר את ר' "משה הגדול" ולספר לו על ה"אורח". "משה הגדול" לא התרגש למראה הפריץ. הוא נגש אל הפתח והזמינו ללגם כוס תה חם. עד מהרה הובאה לבית גס בתו של הפריץ - והשנים נהנו מהכנסת אורחים למופת. הם אכלו ושבעו, לנו את שנתם, ובבקר תוקנה הכרכרה והיתה נכונה לצאת לדרך.

בטרם יצאו, נגש הפריץ אל בעל הבית ואמר לו: "ברצוני לגמל לך על הכנסת האורחים שלך. אלמלא עזרתך - איני יודע אנה היינו באים. נקוב אפוא את השכר המגיע לך, ואשלם לך בעין יפה".

"לא אקח כסף מעמך", סרב "משה הגדול". "יהודי אינו מכניס אורחים תמורת בצע כסף. ואולם", המשיך, "אם באמת ברצונך לגמל עמי טובה - הנה, תוכל לעשות זאת: אחד מידידי היה בעבר חוכר השדות והפונדק שלך. אתה נישלת אותו מתפקידו, והאיש נותר חסר פרנסה. מצבו של ידידי בכי רע: אשה וילדים רעבים תלויים על צוארו - עליו לפרנסם, ואין לו מנין. זאת הטובה אשר תוכל לגמול עמי: השב לו את השדות ואת הפונדק - ויהא זה חסדך עמדי!"

"מסכים אני, מסכים אני", התלהב הפריץ. אסיר התודה. "ויותר מכך: את הפונדק אתן לו, לידידך במתנה!" ואכן, החוכר חזר אל שדותיו והפנדק הפך לנחלתו. עתה הבין האיש כי ה"צמח צדק" ידע, כמובן, את אשר הוא כותב על מעטפת המכתב, ולא היה לו להרהר על כך, כלל וכלל... (מעשיהם של צדיקים).